

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора медичних наук, професора,
завідувача кафедри пропедевтики педіатрії та медичної генетики

Львівського національного медичного університету

імені Данила Галицького МОЗ України

Личковської Олени Львівни

на дисертацію Бачу Марини Іллівни на тему:

**«Професійна компетенція та сестринська модель профілактики
йододефіцитних захворювань у дітей шкільного віку»,**

подану до захисту в спеціалізовану вчену раду

ДФ 76.600.037 Буковинського державного медичного університету

МОЗ України, що утворена наказом 34/Д від 19.05.22 року

для розгляду та проведення разового захисту дисертації на здобуття

ступеня доктора філософії в галузі знань «Охорона здоров'я» за

спеціальністю 223 Медсестринство

Актуальність теми дослідження. Протягом останніх десятиліть ВООЗ приділяє особливу увагу питанням подолання наслідків йодного дефіциту в масштабах планети. Йододефіцит приводить до зниження інтелекту, суспільство втрачає освітній, професійний та науковий потенціал. Йододефіцитні захворювання зумовлені зниженням функціональної активності щитоподібної залози у відповідь на дефіцит йоду, однак можуть бути зворотними при нормалізації вживання йоду. Прояви йодного дефіциту залежать від його важкості та віку людини. Групами максимального ризику розвитку йододефіцитних захворювань є діти, підлітки, вагітні та матері-годувальниці. Вирішальне значення для розвитку головного мозку й інтелекту дитини має період від зачаття до віку 2 років, який називають «перші 1000 днів». Тому адекватне споживання йоду жінкою в період до зачаття, під час вагітності та годування грудьми, а також немовлятами, дозволяє дитині в подальшому житті краще реалізувати свої пізнавальні й емоційні здібності, адаптуватися в суспільстві.

Окрім дифузного нетоксичного зобу та гіпотиреозу, наслідком йододефіциту в дітей, зокрема у новонароджених, можуть бути ендемічний кретинізм з розумовою відсталістю в поєднанні з мутизмом, спастичною

диплегією, косоокістю, гіпотиреозом та низькорослістю. Складною та недостатньо вивченою проблемою є багатогранність змін, які спостерігаються у дітей шкільного віку за умов тиреоїдної недостатності, динаміка фізичного та інтелектуального розвитку.

В Україні не існує законів або інших нормативних актів про централізовану масову профілактику йододефіциту серед населення. Лише незначна частина населення нашої країни знає про йодний дефіцит та щодня залучає до свого раціону йодовмісні продукти харчування. За умов відсутності програм масової профілактики в країні шляхом загальної йодизації солі групи особливого ризику розвитку йододефіцитних захворювань потребують підвищення поінформованості щодо методів профілактики. На сьогодні в профілактиці різних захворювань вагому роль відіграє професійна діяльність медичних сестер, які стають важливим ресурсом у профілактичному процесі. Однак вони також повинні бути мотивовані до впровадження профілактичних програм, вміти будувати партнерський стосунок з пацієнтами, який передбачає активне залучення пацієнтів до їх реалізації. Саме така модель стосунку медичний працівник – пацієнт забезпечує ретельне та усвідомлене виконання пацієнтом рекомендацій і є запорукою високої ефективності лікувально-профілактичних заходів.

Отже, дослідження, що лягло в основу дисертаційної роботи Бачу М.І. та присвячене ролі професійних компетентностей медичної сестри у профілактиці йодного дефіциту, є актуальним та відповідає пріоритетним напрямкам розвитку сучасної медичної науки.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Наукова робота виконана у відповідності з планом науково-дослідної роботи кафедри педіатрії та медичної генетики Буковинського державного медичного університету і є фрагментом наукової теми «Рання діагностика, лікування і профілактика поєднаної патології шлунково-кишкового тракту та щитоподібної залози у дітей» (номер державної реєстрації 0116U002937). Здобувач є співвиконавцем зазначеної наукової роботи.

Ступінь обґрунтованості основних положень, висновків і рекомендацій сформульованих у дисертації. Дисертаційна робота Бачу М.І. виконана на сучасному рівні, базується на комплексному обстеженні 173 пацієнтів та анкетуванні 1645 респондентів різних вікових та соціальних груп. Сучасні та інформативні методи, які були використані у дослідженні, дозволили в повному обсязі вирішити мету та завдання роботи. Дослідження проведені на високому науковому рівні, їх вірогідність та інформативність не викликають сумнівів. Комплекс застосованих досліджень (загальноклінічних, лабораторно-інструментальних, анкетування суб'єктів дослідження), а також застосування сучасних статистичних методів, дозволили отримати достовірні результати та сформулювати обґрунтовані висновки. Фактів, які б свідчили про неправдивість отриманих результатів дослідження, не виявлено. Практичні рекомендації, сформульовані в дисертації, випливають з отриманих результатів досліджень та проведеного аналізу.

Новизна дослідження та отриманих результатів. Дисертантка розширила і доповнила наукові дані щодо ступеня важкості йодного дефіциту на території Північної Буковини (за критеріями ВООЗ), поширеності дифузного нетоксичного зобу та лабораторного гіпотиреозу, порушення розвитку дітей залежно від функціонального стану щитоподібної залози. Виявлено медико-біологічні та соціального-гігієнічні фактори, що приводять до поглиблення йодного дефіциту.

Дисертантка вперше встановила роль професійних компетенцій медичної сестри у профілактиці йодного дефіциту. Уточнено перелік професійних компетентностей, необхідних для виконання професійних обов'язків медичної сестри, зокрема для участі у профілактиці йодного дефіциту, вивчено рівень сформованості комунікативних та мотиваційних компетентностей. Розроблено та апробовано сестринську модель профілактики йододефіцитних захворювань серед дитячого населення та тренінгово-навчальну програму з розвитку професійно-особистісних компетентностей, необхідних для реалізації цієї програми. Ефективність запропонованої моделі становила 90,5% та полягала у

підвищенні рівня поінформованості населення про наслідки йододефіциту та прихильності до профілактики.

Повнота викладу наукових положень в опублікованих автором працях. За результатами роботи опубліковано 22 наукові праці: 7 статей у фахових виданнях, рекомендованих МОН України, 1 у закордонному журналі та 2 – у виданнях, які індексуються у міжнародній базі даних Web of Science, 12 тез – у матеріалах наукових та науково-практичних конференцій.

Матеріали дисертації були оприлюднені й обговорені на достатній кількості наукових форумів.

Теоретичне та практичне значення роботи й впровадження результатів досліджень. Проведені дослідження з використанням сучасних методик дозволили отримати вагомі результати, які суттєво поглибили розуміння медико-біологічних та соціально-гігієнічних факторів, що сприяють розвитку та прогресуванню йододефіциту, рівня поінформованості населення щодо наявного йододефіциту та його негативного впливу на стан здоров'я дітей. Обґрунтовано сестринську модель профілактики йододефіцитних станів у дітей, роль комунікативних та мотиваційних компетентностей в реалізації такої моделі. Запропонована авторкою модель може бути використана для планування та проведення профілактичних заходів при інших соціально значимих захворювань.

Основні результати дисертаційного дослідження впроваджено у практику ОНП «Чернівецька обласна дитяча клінічна лікарня», НП «Міська дитяча клінічна лікарня», КНП «Тернопільська обласна дитяча клінічна лікарня», КНП «Вінницька обласна дитяча клінічна лікарня», КНП «Запорізька обласна дитяча клінічна лікарня», КНП «Дитяча клінічна лікарня Святої Зінаїди Сумської міської ради». Результати дослідження також впроваджено у навчальний процес на кафедрах педіатричного профілю та догляду за хворими і ВМО Буковинського державного медичного університету, Чернівецького медичного фахового коледжу, що підтверджено відповідними актами впровадження.

Оцінка структури дисертації. Дисертаційна робота викладена на 214

сторінках, складається зі вступу, огляду літератури, опису матеріалів і методів досліджень, трьох розділів власних досліджень, аналізу та узагальнення одержаних результатів, висновків, практичних рекомендацій, списку використаних джерел та 7 додатків. Обсяг основного тексту дисертації становить 150 сторінок друкованого тексту. Робота ілюстрована 37 таблицями та 40 рисунками. Список використаних бібліографічних джерел містить 275 найменувань, із них 159 кирилицею та 116 латиницею.

Анотації оформлено згідно з вимогами, вони містять стислу інформацію про основні положення дисертаційної роботи.

У **вступі** обґрунтовується актуальність дослідження, ступінь вивченості проблеми, визначається мета, завдання, об'єкт і предмет дослідження. Дисертанткою визначено наукову новизну і практичне значення результатів дослідження.

Огляд літератури, який викладений на 26 сторінках, включає п'ять підрозділів в яких детально проаналізовано сучасні дані щодо йодного дефіциту у світі та в Україні, чинників, що детермінують виникнення йододефіцитних захворювань у дітей, поширеності та особливостей перебігу йододефіцитних захворювань серед дитячого населення, профілактики йододефіциту та професійних компетентностей медичної сестри. Автором зроблено узагальнення та виокремлено основні проблеми, які потребують подальшого дослідження та розробки.

Розділ 2 (Організація, матеріал та методи дослідження) займає 8 сторінок, де описується методи та матеріали дослідження, які було використано при виконанні роботи. Застосування широкого набору сучасних інструментів дослідження є достатнім для розв'язання поставлених задач. Автором ретельно висвітлений дизайн дослідження, що значно покращує розуміння суті проведених наукових досліджень та отриманих результатів.

Матеріали власних досліджень викладені чітко у трьох розділах, у яких автор описує фактичний матеріал. У **розділі 3** (Розповсюдженість йододефіцитних захворювань та стан йодного забезпечення дітей

препубертатного віку, які проживають на території йодного дефіциту) дисертантка всебічно описує результати дослідження йодного забезпечення дітей препубертатного віку та поширеності йододефіцитних захворювань, акцентуючи увагу на порушеннях фізичного та розумового розвитку дітей з дефіцитом йоду середнього ступеня важкості та відхиленнях функціонального стану щитоподібної залози.

Розділ 4 (Чинники, що детермінують виникнення йододефіцитних захворювань) присвячений дослідженню несприятливих факторів, що детермінують розвиток йододефіцитних станів, серед яких авторка виділила три групи: функціональні та органічні порушення стану здоров'я; розвиток психосоматичних розладів, що знижують якість життя і навчання; негармонійний стиль сімейного виховання, що змінює емоційний і психічний стан дитини.

Методологія формування професійних компетенцій медичної сестри для організації заходів профілактики йодного дефіциту представлена у **розділі 5**. Дисертантка акцентує увагу, що на даний час в системі організаційно-профілактичних заходів йодного дефіциту медсестринський потенціал становить незначну частку та має низьку ефективність, а більшість медичних сестер недостатньо володіють або ж не володіють взагалі комунікативними навичками. У зв'язку з цим розроблено навчально-тренінгову програму для медичних сестер «Професійно-особистісні компетенції медичної сестри».

У **розділі «Аналіз та узагальнення результатів дослідження»** авторка дисертаційного дослідження представила детальний порівняльний аналіз та узагальнення результатів проведених досліджень, навела основні положення роботи, співставила отримані дані з даними наукової літератури, дала теоретичне обґрунтування отриманих результатів. Матеріал розділу дозволяє зробити висновок, що у ході дослідження отримано ряд принципово нових даних, які дають можливість розширити уявлення про негативний вплив йодного дефіциту на стан здоров'я дітей та роль медичної сестри у проведенні ефективної йодної профілактики.

Усі розділи власних досліджень викладені в логічній послідовності. Результати дослідження проілюстровані і документально підтверджені достатньою кількістю інформативних рисунків та таблиць.

Дисертацію завершують 5 **висновків**, які зроблені на основі фактичного матеріалу дослідження та статистичної вірогідності отриманих результатів, є цілком логічними, показують основні результати та свідчать про досягнення поставленої мети.

Сформульовано конкретні **практичні рекомендації**, які можуть бути впроваджені в практичне медсестринство.

Результати досліджень і основні наукові положення, викладені в опублікованих працях, тотожні до тих, що наведені у дисертаційній роботі.

Відсутність (наявність) порушень академічної доброчесності.

Ознак порушень принципів академічної доброчесності не встановлено. Проведена первинна експертиза на наявність плагіату в дисертаційній роботі за допомогою відповідного програмного забезпечення, засвідчила оригінальність текстових даних у поданій роботі, що дозволяє стверджувати про відсутність порушень академічної доброчесності в дисертаційній роботі в контексті літературних посилань щодо інших публікацій та інтернет-ресурсів.

Недоліки дисертації щодо змісту та оформлення.

Принципових зауваг до дисертаційної роботи Бачу Марини Іллівни «Професійна компетенція та сестринська модель профілактики йододефіцитних захворювань у дітей шкільного віку» немає.

У процесі аналізу роботи виникли дискусійні питання:

1. Чим зумовлено використання у Вашій дисертаційній роботі терміну «лабораторний гіпотиреоз» і чим, на Вашу думку, він відрізняється від терміну «субклінічний гіпотиреоз»?

2. “Модель сестринського консультування” – чи вона створена Вами самостійно, чи на основі вже існуючих моделей і чим вона відрізняється від подібних в інших країнах, якщо такі є?

Висновок щодо відповідності дисертації вимогам, які висуваються до наукового ступеня доктора філософії.

За актуальністю, науковою новизною одержаних результатів, методичним рівнем, теоретичним і практичним значенням, обсягом виконаних досліджень дисертаційна робота Бачу Марини Іллівни «Професійна компетенція та сестринська модель профілактики йододефіцитних захворювань у дітей шкільного віку» відповідає вимогам, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року №40 та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 року №44, а її автор Бачу Марина Іллівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 223 – Медсестринство.

Доктор медичних наук, професор,
завідувач кафедри пропедевтики педіатрії
та медичної генетики
Львівського національного
медичного університету
імені Данила Галицького

Личковська О.Л.

Підпис

Засвідчую

Провідний фахівець
відділу кадрів
ЛМНУ ім. Данила Галицького

